

Pozice ODS na evropské stranické scéně

17.března 2004

V souvislosti s blížícími se volbami do Evropského parlamentu začala být v českém prostředí věnována větší pozornost zařazení jednotlivých politických stran do evropských transnacionálních struktur.

Pozice Občanské demokratické strany, která je jedním z nejvýznamnějších subjektů českého stranického systému, je z hlediska politologických kategorií určitelná obtížněji, než je tomu např. u českých sociálních demokratů či komunistů. Příčinou je především heterogenita evropské i české demokratické pravice.

Avšak skutečnost, že národní strana má určité problémy s hledáním optimálních partnerů na evropské úrovni, není nikterak výjimečná a nemá vliv na kompetentnost strany v „evropských otázkách“. Naopak může svědčit o snaze formulovat a realizovat vlastní politiku bez pasivního přizpůsobování se politickým vzorům.

Soudobá role tzv. evropských politických stran není natolik silná, aby rozhodujícím způsobem ovlivňovala formulování evropské politiky. Tu díky kompetencím Evropské rady a Rady ministrů nejsilněji určují zástupci národních vlád, které jsou ustavovány na základě výsledků národních voleb. I v Evropském parlamentu jsou poslanci (kteří jsou právně pojeti jako zástupci států) fakticky vázáni hlavně na politiku národních stran, které je nominovaly. Na druhou stranu však ve struktuře Evropského parlamentu nabývají na významu poslanecké kluby tvořené podle ideové orientace a v evropském právu byla precizována úprava politických stran na evropské úrovni, které by měly získat i nemalé prostředky na svoji činnost. K prosazení řady programových požadavků politiky národní strany je vhodné nalézt spojence na evropské úrovni.

Na evropské pravicové scéně přitom existuje několik ideových proudů, na jejichž základě se konstituují skupiny v Evropském parlamentu anebo transnacionální stranické organizace. Jednotlivé proudy přitom v rámci určitých struktur spolupracují a vytvářejí tak početně silné, byť v některých otázkách rozdělené bloky. V současnosti nejdůležitějším z nich je poslanecká skupina Evropské lidové strany (EPP) a Evropských demokratů (ED) v EP (která je největší frakcí v EP vůbec). Evropská lidová strana vznikla jako organizace křesťanskodemokratických stran. Vedle ní působí i Evropská demokratická unie (která však právně není politickou stranou na evropské úrovni), v níž jsou sdruženy jak křesťanskodemokratické, tak konzervativní strany.

V posledních letech je spolupráce EPP a ED stále intenzivnější. Obě formace mají dokonce i společný sekretariát. Do práce skupiny EPP/ED se zapojují i strany, které mají k evropské lidovecké politice časté výhrady a nejsou jejími členy, ale za důležitější považují členství v silné skupině, kde lze v rámci kompromisních dohod dosáhnout splnění programových požadavků více než individuálním postupem anebo členstvím v malých frakcích (jako je např. pravicová a otevřeně „antieurofederalistická“ Unie pro Evropu národů či Demokracie demokracií a rozdílu).

Podobný postup zvolili již na počátku devadesátých let britští konzervativci a po vnitrostranických diskusích se pro něj nyní rozhodla i ODS. Vůči politice EPP (jejímiž členy jsou KDU-ČSL a US) při posilování pravomocí evropských orgánů a mnohdy i v sociálně-ekonomické sféře má ODS řadu výhrad a programově by jí mohla být bližší skupina Unie pro Evropu národů, s níž dříve navázal kontakty především Jan Zahradil. Pragmatický přístup po zhodnocení možností limitovaného počtu poslanců (z celé ČR jich bude v EP pouze 24) vedl již vloni poslance- pozorovatele z ODS k začlenění do skupiny EPP/ED, protože úvahy o rozdělení poloviny z nich do UEN a poloviny do EPP/ED se ukázaly jako nereálné.

EPP a skupinu EPP/ED však stále více posilují nekonfesní pravicové strany, což má vliv na její celkovou ideově-programovou profilaci (zatím spíše v reálné politice než programových dokumentech). Pokud by rozpory mezi více pravicovým křídlem skupiny s preferencí mezivládních přístupů v evropské integraci a důrazem na transatlantické vazby a středovým křesťanskodemokratickým křídlem s eurofederalistickými přístupy přerůstaly v budoucnu do neřešitelných rozporů, není vyloučeno odštěpení konzervativců a vznik nové stranicko-politické formace, do níž by se s velkou pravděpodobností začlenila i ODS. V současnosti se ale jako pravděpodobnější jeví koexistence různých středopravicových a pravicových proudů v rámci společné skupiny křesťanskodemokratických stran, tradičních nekonfesních konzervativních stran a možná i některých pravicových stran „nového typu“ (např. Forza Italia) a případně i „přeorientovaných“ a umírněných stran vzniklých na bázi někdejší krajní pravice.